وضعیت شناسی جمهوری اسلامی در جنگ شناختی بنا بر فرمایشات مقام معظم رهبری (زید عزه)

محمود کشاورز[1]*

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۳۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، دوره بیست و هشتم، شماره ۱۰۶، بهار ۱۴۰۴

20.1001.1.1735501.1404.28.106.1.1

چکیده

جمهوری اسلامی ایران به دلیل ماهیت ضد استکباری، موقعیت خاص ژئوپلیتیکی در منطقه، حمایت از مستضعفین جهان و حفظ سیاست استقلال‌خواهی و همچنین برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای خود، به‌طور طبیعی در معرض تهدیدهای گوناگونی قرار داشته و این روند برای این کشور ادامه‌دار خواهد بود. با گسترش دانش‌های نوین، روش‌های مقابله نیز تغییریافته است؛ جنگ شناختی به‌عنوان یکی از حوزه‌های کاربردی علوم‌شناختی، مفهومی است که در سالیان اخیر به‌صورت تکامل‌یافته‌تر از دیگر عرصه‌های نبرد، با هدف بهره‌برداری از اسرار ذهن و قلب، با کارکردی شناختی و متکی بر زیرساخت‌های نوین موردتوجه واقع‌شده است؛ از همین‌رو، نیازمند نگاهی واقع‌بینانه به وضعیت داخلی و مسیر مقابله هستیم. هدف از این پژوهش توصیف وضعیت جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف، از باب مقدمه تحلیلی صحنه وضعیت در جنگ شناختی است و سؤال اصلی عبارت است از: «وضعیت جمهوری اسلامی ایران در جنگ شناختی بنابر فرمایش مقام معظم رهبری چیست؟» ازلحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و ازنظر روش، جزء تحقیقات اکتشافی آینده‌پژوهانه است که به «روش پژوهشی تحلیل محتوا» انجام شده است. احصاء داده‌ها از مجموع بیانات مقام معظم رهبری مندرج در سایت دفتر حفظ و نشر آثار ایشان است که پس از شناسایی عوامل کلیدی و پیشران‌ها و مشخص شدن مؤلفه‌های دارای بیشترین اهمیت و دسته‌بندی آن، تدوین گردیده است. نتایج این پژوهش، سبب تصمیم‌سازی صحیح، کاسته‌شدن تداخلات ناشی از اختلال دستگاه محاسباتی، برنامه‌ریزی متناسب، منسجم و هوشمندانه نسبت به برهم‌زدن معادلات دشمنان و به‌تبع آن اقدامات تقابلی به جهت خنثی‌سازی تأثیرات، می‌گردد.

واژگان کلیدی:

صحنه وضعیت، آسیب‌شناسی، جمهوری اسلامی، جنگ شناختی، رهبری

---

[1] استادیار مدرسی انقلاب اسلامی؛ گروه دروس عمومی دانشگاه شاهد، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
رایانامه: sardarbipelak@yahoo.com

۱- مقدمه و بیان مسأله

۱-۱-مقدمه موضوع

انقلاب اسلامی ایران توانست در کمتر از نیم‌قرن حکومتی پایه‌ریزی کند که در دو بعد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری به‌عنوان یک رقیب قدرتمند برای غرب و یک الگوی موفق در منطقه غرب آسیا برای کشورهای درحال‌توسعه تبدیل شود که این قدرت نوظهور زنگ خطر بزرگی برای سرشت استعماری و ماهیت تمدنی دنیای غرب است.

علوم و فناوری‌های شناختی، جزء حوزه دانش‌های نوین و میان‌رشته‌ای است که با کارکردی شناختی در تعامل با رشته‌های مختلف پدید آمده و با توجه به ماهیت میان‌رشته‌ای این علم، می‌تواند در امر تحلیل و تصمیم مدیریتی ـ سیاسی و در جهت بهره‌برداری از تصمیم‌گیری، رهبری، ارتباطات و مذاکرات نقش مهمی ایفا نماید.

یکی از موارد کاربرد علوم شناختی در بحث علوم دفاع شناختی یا به تعبیری «جنگ شناختی» است. با پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز تغییر و تحولات گسترده در ساختارهای سیاسی و اقتصادی کشور و برنتابیدن قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی از این تحول شگرف، لاجرم مقابله با اساس و بنیان‌های انقلاب اسلامی و به تبع آن جمهوری اسلامی در دستور کار دشمن قرارگرفته است.

با گسترش دانش‌های نوین در عرصه‌های مختلف، روش‌های مقابله نیز تغییریافته است. برای دشمن به اثبات رسیده که اساسی‌ترین راه مقابله با یک کشور مستقل که با ایدئولوژی مقاومت در برابر منافع مستکبران جهان قد علم کرده است؛ انهدام باورها و ارزش‌های حاکم بر آن جامعه است زیرا به تجربه محرز شده است که دیگر روش‌های مواجهه با این انقلاب به رشد بیشتر و خودشکوفایی و رویش درونی اقتدار آن منتهی می‌شود.

گذشت چهار دهه از انقلاب اسلامی و حرکت روبه‌جلوی راهبردی بر اساس مبانی و آرمان‌های انقلاب و عبور از دوران بسیار حساس و پرفراز و نشیب، نیازمند آسیب‌شناسی تحولات گذشته و فرصت شناسی اتفاقات آینده است. به همین منظور و به جهت شناخت صحنه، نیازمند وضعیت شناسی نسبت به تحولات و اتفاقات گذشته، حال و آینده نظام جمهوری اسلامی ایران هستیم.

۱-۲-ضرورت موضوع

حیثیت پرداخت به این پژوهش، روشن شدن پیچیدگی‌های صحنه با توجه به حرکت همه‌جانبه و چندلایه‌ای دشمن در این عرصه و تحلیل درست نسبت به مسائل و تصمیم‌گیری متناسب با رویدادهاست.

لذا واقع‌بینی نسبت به حوادث و اتفاقات نیازمند تبیین صحیح صحنه وضعیت است و در این عرصه ممکن است اختلافاتی روی دهد. به جهت جلوگیری از انحراف معیار برای ادراک مسائل و تصمیم‌سازی، نیازمند یک پارادیم حاکم بر ذهن هستیم؛ پس به جهت جلوگیری از این اتفاقات لازم است با یک نگاه عمیق راهبردی نسبت به مسائل با توجه به جایگاه تحلیل، اقدام به تبیین صحنه داشته باشیم و به همین دلیل است که مبنای حرکت در این پژوهش سخنان رهبری معظم انقلاب قرارگرفته است که ما نیز دچار خطای محاسباتی نشویم.

۱-۳-اهمیت موضوع

هدف اصلی این پژوهش، ترسیم یک تصویر جامع از وضعیت کنونی جمهوری اسلامی ایران در ابعاد مختلف است. این تصویر، به‌عنوان پیش‌زمینه‌ای برای تحلیل دقیق‌تر موقعیت کشور در عرصه‌ی جنگ شناختی مورداستفاده قرار خواهد گرفت.

پژوهش حاضر، یک پژوهش مسئله‌محور است و به همین دلیل، نیازی به طرح فرضیه‌های رسمی ندارد. بااین‌حال، با توجه به پیچیدگی‌های موجود درصحنه‌ی جنگ شناختی و وجود متغیرهای متعدد و نامشخص، می‌توان به این نکته اشاره کرد که آگاهی از وضعیت کنونی جمهوری اسلامی ایران، کلید اصلی موفقیت در مقابله با حملات شناختی دشمن است. به‌عبارت‌دیگر، بدون شناخت دقیق از صحنه‌ی نبرد، تصمیم‌گیری‌های مؤثر و کارآمد امکان‌پذیر نخواهد بود.

۱-۴-مساله اصلی:

ما در این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به این سؤال هستیم که: وضعیت جمهوری اسلامی ایران در ابعاد مختلف با توجه به پیچیدگی‌های صحنه نبرد در جنگ شناختی چیست؟

۱–۵–نحوه سازمان‌دهی مقاله

فرایند کلی عملیات تحلیل محتوا به شکل زیر می‌باشد:

(شکل ۱ : فرایند کلی پژوهش)

برای روشن شدن پیچیدگی‌های صحنه نبرد و واقع‌بینی نسبت به رویدادها و با توجه به اختلافات نخبگان و زوایای دید نسبت به حوادث (جلوگیری از پارادیم‌های متزاحم) نیازمند نگاه عمیق راهبردی هستیم و جایگاه رهبری نظام بهترین نقطه در درک صحیح اتفاقات است.

به همین جهت با احصاء بیانات معظم له از بهمن ۱۳۹۷ یعنی مصادف با گام دوم انقلاب تاکنون که در سایت دفتر نشر آثار ایشان (www.khamenei.ir) بارگذاری شده بود و دسته‌بندی معرف‌ها، مقوله‌ها و سپس تقسیم‌بندی بر مبنای شاخص‌های وضعیت شناسی در چهار بخش: عمق‌راهبردی، آسیب‌شناسی و بیان چالش‌ها، واقعیت صحنه و ارائه راه‌حل، اقدام به تحلیل داده‌ها گردیده است تا مقوله‌های مستخرج از جامعیت و غنای لازم برخوردار باشند و کفایت نظری حاصل گردد. بدیهی است نیل به اشباع نظری داده‌ها و اطلاعات در این قبیل تحقیقات، در کنار اقناع محقق، مبنای جامعیت و اعتبار علمی تحقیق نیز محسوب می‌شود.

۲– ادبیات موضوع و پیشینه موضوع

۲–۱– ادبیات نظری

پیرامون جنگ شناختی (بُعد پنجم جنگ)، با توجه به تعاریف ارائه‌شده و نظریات بنیادی، چهارچوب‌های نظری متنوعی مطرح‌شده است. این چهارچوب‌ها عمدتاً در حوزه نظامی کاربرد داشته‌اند. با توجه به اهمیت این پژوهش در حوزه مدیریت کلان کشور، برای

رسیدن به یک درک جامع از جنگ شناختی، ضروری است که به‌صورت خلاصه و طبقه‌بندی‌شده، به بررسی نظریات موجود در این زمینه بپردازیم.

نکته حائز اهمیت در این بحث پرداخت به مباحث کلی جنگ شناختی است به دلیل وجود یک قالب کلی در بحث و تطبیق عرصه‌های مشخص (کشاورز، ۱۴۰۰، ص ۹۷) لاجرم باید به نظریات مختلف پیرامون کارکرد نظامی جنگ شناختی پرداخت و پس از بیان آن تطبیق در عرصه حاکمیتی داشت. وقتی صحبت از عرصه به میان می‌آید، نگاه متولیان در دو بُعد مدیریت کلان راهبردی (وظیفه حاکمیت و حکومت) و مدیریت موضوعی نسبت به مسئله (وظایف دولت‌ها و ارکان) پیش می‌آید، لذا در این پژوهش نگاه نویسنده به مدیریت کلان راهبردی می‌باشد. به جهت پرهیز از طولانی شدن کلام، نظریه پایه‌ای در جنگ شناختی بیان می‌گردد:

نظریه ابعاد جنگ: بُعد پنجم؛ در نظریه ابعاد جنگ، شناخت به‌عنوان بُعد پنجم در کنار ابعاد چهارگانه سطح، زیرسطح، فراسطح و زمان، معنا می‌شود. نظریه بُعد پنجم، درصدداست در کنار ابعاد مکانی و زمانی پدیده اجتماعی جنگ، مفهوم استعاری ذهن و شناخت را به‌عنوان بُعد پنجم جنگ بازنمایی کند. بازنمایی این بُعد، از مختصات دوران پسامدرن است. (Claverie & Cluzel,2022,p 3)

با ورود فن‌آوری اطلاعات و توسعه شبکه مجازی، قابلیت‌های این عرصه به ابعاد چهارگانه قبلی اضافه شد. استعاره ذهن و شناخت، به‌عنوان بُعدپنجم جنگ یا همان جنگِ‌شناختی، شناسایی و مفهوم‌سازی شد. (محمدی نجم،۱۳۸۹، ص ۱۵) در این استعاره، فضای مجازی به «ذهن» تشبیه و فعالیت‌های ناظر بر دریافت و تجزیه‌وتحلیل و انتقال داده‌ها به‌عنوان «فعالیت شناختی» تعبیر می‌گردد.

نظریه‌پردازان مفهوم جنگِ‌شناختی اعتقاد دارند، فضای مجازی عمده منبع «شناخت» در دوران پسامدرن خواهد بود. (فولادی،۱۳۹۸، صص ۷۵-۱۰۴) عمده روابط انسان در دوران پسامدرن بر اساس داده‌ها و اطلاعات تبادل‌شده و تجزیه‌وتحلیل در این فضا سامان می‌یابد. جامعه و خرده نظام‌های اجتماعی که محصول روابط نظام‌مند افراد انسانی هستند نیز بر همین اساس نظم و نظام و ساختار می‌یابد.

عرصه «ذهن» و «فعالیت شناختی» در عصر اطلاعات، همان‌گونه که مهم‌ترین عرصه برای سامان‌دهی نظم و نظام اجتماعی است، مهم‌ترین بستر برای آشوب و جنگ نیز خواهد بود. هر طرف از جنگ که سلطه بیشتری بر زیرساخت‌ها یا فرایند دریافت و تجزیه‌وتحلیل و انتقال داده‌ها و اطلاعات داشته باشد، عملاً در معرض کنترل جوامع بر اساس اراده خود است. با این توضیح جنگِ‌شناختی در پارادایم نظامی جنگ و با تعریف سنتی آن، معنا و

مفهوم می‌یابد و با شرایط دوران پسامدرن و عصر اطلاعات تطبیق می‌یابد. مرور نظریه‌های برخی آینده‌پژوهان و نظریه‌پردازان اجتماعی، ابعاد مختلف جنگ شناختی به این معنا را روشن‌تر خواهد کرد.

با توسعه مفهوم جنگ‌ِشناختی به عرصه‌های نوپدید، تبیین‌های نظری مرتبط با جنگ‌ِشناختی نیز بسط می‌یابد که در ذیل به تبیین‌های نظری توسعه‌یافته از جنگ‌ِشناختی با توجه به موضوع مورد بحث اشاره خواهد شد:

نظریه جنگ دانشی یا جنگ ایده‌های آکادمیک؛ در این جنگ، اثرگذاری اهداف نظامی از طریق تمرکز بر «دانش» به‌عنوان یک پروسه اجتماعی صورت می‌پذیرد که در روانشناسی علم و یا جامعه‌شناسی معرفت از آن بحث می‌شود. در رویکرد روانشناسی علم، مفهوم «تخصیص‌شناختی» پیاژه و ویگوتسکی یکی از شاخص‌ترین تبیین‌های نظری در این عرصه است. (Hartley,2021,p.p 15-17)

بر اساس رویکرد جامعه‌شناختی معرفت، (با کاربست از نظریه فوکو) در ضمن تمرکز در مفهوم دانش در شکل‌گیری «جامعه» و «نهاد اجتماعی» به نوعی شناخت نیاز داریم که در مجرای «دانش‌آکادمیک» در دوران معاصر، مهندسی و معماری حکمرانی در جهان در دست نهادهای قدرت قرار گیرد و این همان جنگ‌دانش است.

دانشمندان علوم اجتماعی در این جنگ نقش بسیار مهمی در سامان‌دهی و هدایت جامعه بر عهده‌دارند. در جوامع مدرن که حکومت‌ها با استفاده از ظرفیت نخبگان به اداره جامعه خود می‌پردازند، نوع «شناخت» نخبگان در سامان‌بخشی به نهادهای اجتماعی و جامعه بسیار اثرگذار بوده و چه‌بسا بر ذهن قانون‌گذاران، قضات، کارشناسان و مشاوران و در یک عنوان «تصمیم‌سازان» بسیارموثر است.

فعالان سیاسی، روزنامه‌نگاران، سیاستمداران، سازمان‌های مردم‌نهاد و... به‌عنوان تأثیرگذاران و عوامل قدرت در سطح جامعه می‌توانند ایده‌های همسو با نخبگان را در جامعه به کف جامعه و یا صف انتقال داده و بازنمایی و پشتیبان کننده این ایده‌ها باشند. عموماً این ایده‌ها از مسیر آکادمیک خود و به‌طور خاص از مراکز علمی (دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه) تولیدشده و به‌وسیله نخبگان مهندسی اتفاق می‌افتد و در سطح جامعه انتشار می‌یابد. (کشاورز،۱۴۰۲، ص ۳۹)

نظریه جنگ اتاق‌ها؛ منظور از این نظریه، مفهومی توسعه‌یافته از واژه «اتاق فکر» مرسوم است که در تعبیری دیگر به «جنگ اندیشکده‌ها» نیز بیان شده است. جنگ شناختی در فضایی برنامه‌ریزی‌شده در اتاق فکر و یا اندیشکده‌های راهبردی، عملیاتی می‌شود که قالب

اصلی این اندیشکده‌ها بر مبنای بارش فکری کنشگران راهبردی و عملیاتی شکل می‌گیرد. تعبیر «میزاتم» نیز تعبیری متناسب برای فضای اندیشکده‌ای و یافتن راه‌حل مسائل در اندیشکده‌ها است که در سال‌های گذشته این تعبیر به‌روزرسانی شده و نتایج آن را در ابعاد مختلف درگیری شاهد هستیم. (Kauppi, 2010,p.p 330-332) خوانش جدیدی از جنگ اتاق‌ها نیز وجود دارد که سعی در شبیه‌سازی اتاق‌های فکر جبهه رقیب دارد تا از این رهگذر به مدل تصمیم‌سازی و راهبردها و تاکتیک‌های عملیاتی آن‌ها پی ببرد یا آن را شبیه‌سازی کند.

نقش اندیشکده‌ها در برخی کشورها (ازجمله امریکا) پس از نهادهای قانون‌گذاری، اجرایی و قضایی است که با توجه به اثرگذاری بسیار بالا در سیاست‌گذاری به‌عنوان نقطه کانونی فعالیت در آن کشورهاست. تعیین سیاست‌های خارجی برای کمرنگ کردن دایره اثر برخی از رقیبان و براندازی در پوشش تعامل به‌عنوان راهکار مهار و تغییر راهبردهای اصلی در مواجهه آن‌هاست.

اثرگذاری اندیشکده‌ها و پیچیدن نسخه‌های متداول تحت عنوان پژوهش و اسناد راهبردی ـ عملکردی ازجمله اقداماتی است که به دنبال تغییر ذائقه مخاطب، نفوذ در اقشار خاص و تأثیر بر عامه مردم می‌باشند، لذا با بهره‌مندی از بازیگران غیردولتی و استفاده از ظرفیت برخی سیاسیون و یا مؤثرین به دنبال ایجاد انشقاق داخلی و یا انحراف از حرکت یک جامعه هستند؛ بنابراین سه ضلع مثلث «اندیشکده‌ها، نهادهای تصمیم‌گیر و ظرفیت رسانه‌ای» یک نوع براندازی در جنگ شناختی با شیوه‌های مدرن است.

۲-۲- پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش حاضر در دو سطح قابل ارزیابی است: الف) پژوهش‌های مشابه پژوهش حاضر؛ یعنی پژوهش‌هایی که به بررسی جنگ شناختی و وضعیت کشور در ابعاد مختلف آن پرداخته است. ب) پژوهش‌هایی که به بررسی کلی وضعیت ایران با توجه به شاخص‌های جامعه‌شناسی سیاسی و از باب پرداخت علمی به مساله پرداخته‌اند. با توجه به نوپدید بودن این بحث و تحقیقات میدانی صورت گرفته می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

نویسندگان- روش استفاده‌شده	اهداف و یا سؤالات اصلی	مهم‌ترین یافته‌ها
فؤاد ایزدی، بهمن رحیمی (۱۴۰۰) کیفی ـ کتابخانه‌ای	طرح راهبردی مقابله با نفوذ سیاسی آمریکا در جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر آرا و اندیشه امام خامنه‌ای کدام است؟	بررسی فرمایشات رهبری پیرامون نفوذ سیاسی و تأثیرگذاری غیرمستقیم دشمن بر سه حوزه تشخیص (فهم از مسائل) تصمیم (راه‌حل برای مسائل) و اقدام

		(مواجهه عملی) در جهت برهم خوردن منافع کشور هدف
مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۷) کمی ـ پیمایشی	وضعیت جمهوری اسلامی ایران در گزارش شاخص توسعه انسانی ۲۰۱۸ چیست؟	بررسی «شاخص توسعه انسانی و مقایسه کشورها از منظر شاخص‌های سه‌گانه شامل سلامت (امید به زندگی)، آموزش (سال‌های آموزش و سال‌های قابل‌انتظار آموزش) و درآمد سرانه پرداخت»
روح‌الله اسلامی، زهرا اکبری (۱۳۹۹) کیفی ـ کتابخانه‌ای	نهادهای اساسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران کدامند و وضعیت آن‌ها در تأمین منافع ملی چیست؟	پیچیدگی تصمیم‌گیری در سیاست خارجی و وجود نهادهای متعدد تصمیم گیرنده که باعث ایجاد آسیب و فاصله از وضعیت مطلوب شده است.
عباسعلی رهبر (۱۴۰۱) روش تفسیری همدلانه	شناخت مدل نظام‌مند اهم مسائل سیاسی دولت جمهوری اسلامی ایران با رویکرد جامعه‌شناسی سیاسی	بررسی مشکلات کارگزاران و ساختار و روند سینوسی اعتماد سیاسی که در بعد داخلی با ضعف در عملکرد نهادهای نظارتی و ناکارآمدی بعضی از نهادهای حکومتی همراه شده و منجر به وجود شکاف‌های اجتماعی گردیده است.
مصطفی سالک علیخانی، زهرا محمدپور (۱۴۰۳) کیفی ـ توسعه‌ای	مبتنی بر چهارچوب جنگ ترکیبی چگونه می‌توان به تحلیل جنگ استعمار علیه جمهوری اسلامی ایران پرداخت؟	یافته‌های این تحقیق بیانگر کاربست نوع خاصی از جنگ ترکیبی توسط استعمار علیه جمهوری اسلامی ایران است. درنتیجه در این نوع جنگ، مؤلفه‌های جنگ ترکیبی به‌مثابه واحدهای ابزاری و عینی و با فشار متراکم و طولانی‌مدت به همراه استفاده از شبکه‌های اجتماعی در پی تأثیر بر بسترهای ذهنی و شناختی جامعه هدف است.
عبدالله عراقی، محمد بیدگلی، اصغر رجبی دهبرزوئی (۱۴۰۱) اسنادی ـ کتابخانه‌ای	اهداف جنگ شناختی دشمن و راه‌های مقابله با تاب‌آوری با تأکید بر آموزه‌های قرآنی چیست؟	واکاوی اهداف جنگ شناختی ازجمله تحریف واقعیت‌ها، ایجاد یأس و ناامیدی، نادیده گرفتن دستاوردها و پیشرفت‌های عظیم انقلاب، خدشه‌دار کردن غیرت دینی و زیر سؤال بردن سنت‌های الهی پرداخته و راهکارهای تاب‌آوری مقابله با آن

فتح‌الله کلانتری (۱۳۹۵) کمی - پیمایشی	ابعاد و ویژگی‌های راهبردی و راهبردهای مقابله با جنگ راهبردی آینده علیه ج.ا.ا کدام است؟	بررسی جنگ‌های آینده در هفت بعد و بهره‌مندی از ده ویژگی راهبردی
فردین دبیریان، اصغر افتخاری (۱۴۰۳) کمی – تصمیم‌گیری چند معیاره	کوشش در جهت ارائه روشی برای اولویت‌بندی نظام ابعاد امنیت ملی در شرایط فعلی کشور در راستای کمک به نخبگان سیاسی و جلوگیری از غفلت ایشان در تمرکز و پرداختن آن‌ها بر ابعاد مهم امنیت ملی می‌باشد	با توجه به اهمیت تعیین برخط اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی، پایش و انجام مستمر آن با روش مذکور، مشخص گردید در شرایط فعلی کشور، بعد اقتصادی امنیت در اولویت اول و ابعاد نظامی و سیاسی به ترتیب در اولویت‌های دوم و سوم قرارگرفته‌اند.
حسین فتاحی اردکانی، رضا محمود اوغلی (۱۴۰۰) کیفی ـ کتابخانه‌ای	مؤلفه‌های قدرت هوشمند در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در پی تهدیدات جدید منطقه‌ای کدام هستند؟	اجرای راهبرد هوشمندانه در سیاست خارجی ایران با توجه به شرایط و مقتضیات جدید (محدودیت‌ها، امکانات و ظرفیت‌ها) و تهدیدها و فرصت‌های موجود توانسته است بین منافع ملی و ارزش‌ها توازن، سازگاری و انطباق ایجاد کند.
مجتبی خاتونی و همکاران (۱۳۹۹) کمی، کیفی - کتابخانه‌ای	سیاست‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران در قبال تروریسم در چه گونه‌هایی بازنمایی می‌شود؟	تحلیل نشانه شناختی منتخبی از آثار مصور منتشرشده در این موضوع سه گونه اصلی حامیانه، منتقدانه و خصمانه در این بازنمایی شناسایی کرده و ضمن ارائه مستندات به تشریح نتایج پرداخته است.

علی‌رغم وجود پژوهش‌های متعدد در حوزه جنگ شناختی، مطالعاتی که به‌صورت تطبیقی و با تکیه‌بر دیدگاه‌های راهبردی رهبری معظم انقلاب به این موضوع پرداخته باشند، بسیار محدود است. همچنین، بسیاری از پژوهش‌های موجود (ذکرشده در پیشینه) بر جنبه‌های نظری متمرکز بوده و کمتر به ابعاد عملی و تجربی پرداخته‌اند. این پژوهش‌ها اغلب به بررسی شاخص‌های کلی، مقایسه شاخص‌ها در بعد داخلی و خارجی در کشور و تحلیل‌های پیرامونی می‌پردازند، اما به طور کافی معطوف به وضعیت کشور در عرصه‌های مختلف خصوصاً با نگاه به مسائل و سوگیری‌های ذهنی، رفتاری و اعتقادی (در جنگ شناختی) نسبت به مردم و رابطه آن با حاکمیت ندارند.

پژوهش حاضر با رویکردی متفاوت، با تکیه‌بر نظرات رهبری معظم انقلاب و تأکید بر اهمیت مردم به‌عنوان محور اصلی حکومت اسلامی، تلاش کرده است تا به‌صورت عملی و مبتنی بر داده‌های واقعی به تحلیل وضعیت کشور در مواجهه با جنگ شناختی بپردازد. این پژوهش با تمرکز بر عرصه‌های مختلف، به دنبال ارائه راهکارهایی برای مقابله مؤثر با این تهدید است.

۳-روش تحقیق

۳-۱-نوع تحقیق

از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و ازنظر روش جزء تحقیقات اکتشافی آینده‌پژوهانه است که به «روش پژوهشی تحلیل محتوا» انجام‌شده است.

۳-۲- استراتژی کلی تحقیق

از بُعد محتوایی به دنبال وضعیت‌شناسی جمهوری اسلامی در نبرد شناختی با توجه به عرصه‌های مختلف آن می‌باشد، در این پژوهش از روش «تحلیل محتوا کیفی» با واحد تحلیل مضمون استفاده شده است.

دووژه معتقد است «روش تحلیل محتوا عبارت است از قراردادن اجزای یک متن (کلمه، جمله، پاراگراف و...) برحسب واحدهای انتخاب‌شده در تعدادی مقوله‌ی از پیش تعیین‌شده» (دووژه،،۱۳۶۶، ص ۲۸)

ازآنجا که این پژوهش متن‌محور است (کیفی) منابعی که متغیرهای تحقیق از آن احصاء و استخراج شده است، متن پیاده شده مجموعه بیانات مقام معظم رهبری می‌باشد.

نکته حائز اهمیت در این بخش تشکیل ماتریس سه بُعدی (شاخص‌ها* تقسیم‌بندی معرف‌ها در عرصه‌های جنگ شناختی* مقوله‌های سلبی و ایجابی) می‌باشد.

اما از باب پرداخت به چرایی اهمیت زمان بررسی داده‌ها، می‌توان این‌طور پاسخ گفت که: دلیل اصلی این مهم (فاصله زمانی از بهمن ۹۷ تاکنون)، آغاز چهل سال دوم انقلاب اسلامی (گام دوّم) و عبور از صحنه‌های مهم و تأثیرگذار در این چهل سال و تغییر صحنه وضعیت به‌صورت کلی با انتشار بیانیه گام دوّم که معظم له به آن پرداختند و همچنین تغییر بازیگران و کارگزاران انقلاب اسلامی با تغییر مدیریت صحنه (انتخابات مجلس، ریاست جمهوری و...) و به‌تبع آن تغییر یک‌لایه مدیریتی در سطح کشور و روی کار آمدن جوانان آماده برای خدمت و مدیریت در لایه‌های مهم مدیریتی (مخصوصاً لایه میانی مدیریتی) بوده است.

۳-۳-تعریف مفاهیم یا متغیرها

جنگ شناختی: یکی از حوزه‌های علوم شناختی، قلمرو دفاعی، یا تهاجمی مورداستفاده نیروهای مسلح می‌باشد که تحت عنوان علوم دفاع شناختی و یا به تعبیری جنگ شناختی مطرح می‌گردد. پیرامون بیان مفهوم و تعریف اصطلاحی، ناگزیر به تعریف بومی هستیم. «جنگ شناختی به معنای نفوذ به زیربنای معرفتی، باورها و اعتقادات و شناخت افراد است و به تعبیری به معنای تسخیر دستگاه معرفت‌شناسی انسان است.» (کشاورز،۱۳۹۸، ص ۶) چهار هدف عمده دشمن در جنگ شناختی عبارت‌اند از: ایجاد تغییر در اعتقادات و باورها، افکار و اندیشه‌ها، رفتار و ساختار سیاسی یک جامعه.

صحنه وضعیت: «وضعیت» در لغت به معنای «چگونگی، حالت، کیفیت» معنا می‌دهد (دهخدا،۱۳۷۴، ص ۹۰۱) و در اصطلاح طبق نظر توماس، «قبل از ظهور عینی هر کنشی، یک مرحله بررسی و تعمق درونی پیچیده وجود دارد که می‌توان آن را تعریف وضعیت نامید». (کوزر و روزبنرگ،۱۳۹۴، ص ۲۴۱)

کارآمدی: ازنظر لغوی به «مفید بودن، خدمت کردن، به کارآمدن، درخور بودن» معنا شده است. (دهخدا،۱۳۷۴، ص ۹۸۰) اما ازنظر اصطلاح، آنچه بیشتر کاربرد دارد، اصطلاحاتی نظیر اثربخشی و کارایی است که در علوم اقتصادی، مدیریت، علوم سیاسی و رشته‌های وابسته مورداستفاده قرارگرفته است. به‌عنوان‌مثال، در فرهنگ اقتصادی، کارآمدی مترادف کارآیی و به «استفاده مطلوب از منابع یا عوامل تولید یا قابلیت و توانایی رسیدن به اهداف از پیش تعیین‌شده، تعریف‌شده است.» (گلریز،۱۳۷۸، ص ۱۷۱)

راهبرد: استراتژی یا راهبرد (فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان) شاخه‌ای از علم مدیریت است که در فنون نظامی، اقتصاد، تجارت و به‌ویژه عرصه سیاست کاربرد دارد. واژه استراتژی از کلمه یونانی استراتگوس (Strategos) گرفته‌شده که به معنای لشکر می‌باشد و گاهی در معنای فرماندهی ارتش نیز به کار می‌رود. طبق تعریف لغت‌نامه وبستر، «استراتژی، علم برنامه‌ریزی و هدایت عملیات نظامی بزرگ در مقیاس کلان، با هدف تشخیص و یافتن بهترین موقعیت قبل از شروع درگیری واقعی با دشمن است».(سیروس، ۱۳۹۰، ص ۴)

در برخی پژوهش‌ها واژه استراتژی را به هنر برنامه‌ریزی و هدایت عملیات معرفی کرده‌اند اما در دیدگاه‌های جدید، استراتژی یک برنامه واحد، همه‌جانبه و تلفیقی است و نقاط

ضعف اصلی سازمان را با فرصت‌ها و تهدیدات محیط مربوط می‌سازد و به نحوی طراحی شده است که با اجراء صحیح آن از دستیابی به اهداف اصلی سازمان اطمینان حاصل گردد.

۳-۴-روش‌های گردآوری داده‌ها

پژوهش حاضر ترکیبی از روش اسنادی ـ کتابخانه‌ای است. روش اسنادی، روشی کیفی است که پژوهشگر بامطالعه نظام‌مند از متون به کشف، استخراج و ارزیابی مطالب مرتبط با پژوهش خود می‌پردازد. از امتیازات و ویژگی‌های روش اسنادی می‌توان به بُعد سهل و آسان بودن، کاربردی بودن آن، استفاده از آن در بخش چهارچوب نظری و پیشینه تحقیق نام برد.

۳-۵-روش‌های تحلیل داده‌ها

این پژوهش باهدف شناسایی و ارائه راهکارهای مبتنی بر دانش اسلامی و هویت ملی برای مقابله با حملات جنگ شناختی، از روش تحلیل داده‌های ترکیبی استفاده می‌کند. بدین‌صورت که پس از بررسی منابع کتابخانه‌ای حول محور موضوع این پژوهش و تجمیع داده‌های موجود، به تحلیل آن‌ها بر اساس کدگذاری داده‌ها (تقسیم داده‌ها به واحدهای کوچک‌تر و کدگذاری آن‌ها بر اساس مفاهیم کلیدی) و پس از آن با شناسایی الگوها از طریق تحلیل خروجی کدها به ترکیب الگو بر اساس تصویر شکل‌گرفته از چالش‌ها و فرصت‌ها اقدام می‌کند. در ادامه با برگزاری جلسات بارش فکری و دعوت از خبرگان به تدوین راهکارهای عملی بر اساس نتایج تحلیل داده‌ها و ایده‌های مطرح شده در جلسات می‌پردازد. درنهایت، نتایج این پژوهش به‌صورت مجموعه‌ای از راهکارهای جامع و عملی برای مقابله با حملات جنگ شناختی ارائه خواهد شد.

۳-۶-جامعه و نمونه

محیط مطالعه (زمینه) این پژوهش، بیانات منتشرشده مقام معظم رهبری در سایت دفتر نشر آثار ایشان پس از بیانیه گام دوم تا هم‌اکنون است؛ و متغیرهای آن در قالب موضوعی عبارت‌اند از: سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مدیریتی، امنیتی، تبلیغاتی و علمی که واحد تحلیل آن در قالب و فرم متن مکتوب سخنرانی‌ها، بیانات و پیام‌ها پدید آمده است و میزان اثربخشی آن به سه مؤلفه: کم، متوسط و زیاد تقسیم شده است.

مؤلفه‌ها در این پژوهش عبارت‌اند از: سیاسی و بین‌الملل، اداری و مدیریتی، فرهنگی و اعتقادی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی ـ دفاعی، تبلیغاتی ـ رسانه‌ای، علمی ـ فناوری و معرف‌ها نیز به: عمق راهبردی، آسیب‌شناسی و بیان چالش، واقعیت صحنه، ارائه راه‌حل تقسیم‌شده است.

۳-۷-روایی و پایایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات

با توجه به روش تحلیل محتوا، پس از تعیین مسئله و ایجاد یک چهارچوب کلی و تبیین دقیق مفاهیم کلیدی به جهت رسیدن به درک مشترک، با تعیین زمینه پژوهش یا جامعه آماری (بیانات مقام معظم رهبری) اقدام به جمع‌آوری داده‌ها و پس‌ازآن به تحلیل اسناد پرداخته می‌شود، مهم‌ترین مرحله در این پژوهش، کدگذاری باز (Open Coding) است. در این مرحله، به‌صورت خط به خط داده‌های جمع‌آوری‌شده مطالعه و عبارات کلیدی، شناسایی و تطبیق به مؤلفه‌ها صورت می‌گیرد. سپس برای هر یک از این مفاهیم یک کد اختصاص می‌دهد. کدها در ابتدا ممکن است بسیار جزئی و متنوع باشند. پس از کدگذاری باز، کدگذاری محوری (Axial Coding) صورت می‌گیرد. در این مرحله، کدهای اولیه به هم مرتبط شده و روابط بین آن‌ها مشخص می‌شود. کدهای فرعی و اصلی ایجادشده و سلسله‌مراتب بین آن‌ها تعریف می‌شود. پس‌ازآن با کدگذاری انتخابی (Selective Coding) تفسیری جامع به دست می‌آید. (کدهای اصلی و مرتبط با سؤالات پژوهشی انتخاب‌شده و یک داستان‌واره کلی از داده‌ها ساخته می‌شود). درنهایت، با استفاده از نرم‌افزار تحلیل کیفی (MAXQDA)، داده‌های کدگذاری شده، تحلیل صورت گرفته و نتایج استخراج گردیده است.

۳-۸-مراحل انجام و به‌کارگیری روش

بر اساس اشتراک لفظی یا معنوی مجموعه مفاهیم دسته‌بندی می‌شوند تا یک مضمون حاصل گردد. مفهوم موردنظر نسبت به مضامین از کلیت و جامعیت برخوردار است. پس از مفهوم‌سازی اقدام به کشف روابط میان مفاهیم و ترسیم آن‌ها در قالب معرف‌ها می‌شود. دسته‌بندی مفاهیم بر اساس اشتراک و وجه تشابه و نزدیکی معنایی مفاهیم یک مقوله با تعریف عملیاتی از آن مقوله تبیین می‌گردد. (یاوری و همکاران، ۱۳۸۹)

جدول شماره ۱: وضعیت کلی و تعداد فیش‌های احصاء شده

ردیف	نوع	تعداد فیش	مقوله	مقوله‌های مشترک	تعداد
۱	وضعیت شناسی	۱۷۲۱	سیاسی- بین‌الملل		۴۳۱
				سیاسی- بین‌الملل	۵۶
			اقتصادی		۲۶۶
				اقتصادی	۱۰
			اداری- مدیریتی		۳۱۷
				اداری- مدیریتی	۸۵
			فرهنگی - اعتقادی		۲۶۸

				فرهنگی - اعتقادی	۳۴
			اجتماعی		۲۰۱
				اجتماعی	۷۶
			دفاعی - امنیتی		۹۱
				دفاعی – امنیتی	۱۰
			تبلیغاتی – رسانه‌ای		۵۳
				تبلیغاتی – رسانه‌ای	۲۷
			علمی - فناوری		۹۴
				علمی - فناوری	۲۱

جدول شماره ۲: تعداد فیش‌های احصاء شده بر اساس وضعیت شناسی

ردیف	نوع	تعداد فیش	وضعیت	تعداد
۱	وضعیت شناسی	۱۷۲۱	عمق راهبردی	۶۵۹
			آسیب‌شناسی و بیان چالش	۱۱۷
			واقعیت صحنه	۵۶۵
			ارائه راه‌حل	۳۸۰

جدول شماره ۳: تعداد فیش‌های احصاء شده بر مدل سلبی - ایجابی

ردیف	نوع	تعداد فیش	وضعیت	تعداد
۱	وضعیت شناسی	۱۷۲۱	سلبی	۵۴۲
			ایجابی	۱۱۷۹

۴- یافته‌های تحقیق

وضعیت جمهوری اسلامی بر مبنای معرف‌ها و مؤلفه‌ها:

الف) مؤلفه اجتماعی: بررسی سخنان رهبری معظم انقلاب و وضعیت سنجی حول محور مؤلفه اجتماعی (۲۰۱ مورد) و احصاء زیر مقوله‌های سلبی (۱۲ مورد) و ایجابی (۲۲ مورد)، نشان‌دهنده تمرکز ایشان بر بحث مدیریتی و عمومی در وضعیت ایجابی است.

جدول شماره ۴: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه اجتماعی

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به کل)
۱	اجتماعی	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۲				مدیریتی	۵	۲,۴۸	۰,۲۹
۳				عمومی	۵	۲,۴۸	۰,۲۹
۴			خارجی	دشمنی	۱۰	۴,۹۷	۰,۵۸
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۶				مدیریتی	۳۱	۱۵,۴۲	۱,۸۰
۷				عمومی	۱۴۹	۷۴,۱۲	۸,۶۵

جدول شماره ۵: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه اجتماعی

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
اجتماعی	عمق راهبردی	حرکت عمومی و حضور در میدان	۲۲	۱۰,۹۴	۱,۲۷
		حساسیت و حفظ آرمان‌ها - غیرت دینی	۱۴	۶,۹۶	۰,۸۱
		حماسه‌آفرینی و حضور پررنگ	۹	۴,۴۷	۰,۵۲
	آسیب‌شناسی	الگوهای ناکارآمد	۲	۰,۹۹	۰,۱۱
		عدم مجاهدت، بی‌انگیزگی و عدم تلاش و تعهد	۲	۰,۹۹	۰,۱۱
	واقعیت صحنه	حرکت عمومی و حضور در میدان	۷	۳,۴۸	۰,۴۰
		حماسه‌آفرینی و حضور پررنگ	۸	۳,۹۸	۰,۴۶
		فعالیت جهادی - نهضت مواسات - خدمت‌رسانی	۵	۲,۴۸	۰,۲۹
	ارائه راه‌حل	فعالیت جهادی - نهضت مواسات - خدمت‌رسانی	۵	۲,۴۸	۰,۲۹

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در عرصه اجتماعی «حرکت عمومی و حضور در میدان» راهبردی‌ترین مسئله مورداشاره رهبری است، در این بخش «الگوهای ناکارآمد» و عدم «مجاهدت، انگیزه، تلاش و تعهد» بخشی از مردم به‌عنوان آسیب‌های اجتماعی است؛ اما از باب واقعیت صحنه، «حماسه‌آفرینی و حضور پررنگ» مردم در برهه‌های مختلف و سپس «حرکت عمومی و حضور میدانی» از منظر اجتماعی بیشترین مؤلفه پرداخت رهبری انقلاب به این بخش است و راهکاری که ایشان در عرصه اجتماعی با توجه به آسیب‌ها و واقعیت صحنه بیان فرمودند: انجام «فعالیت جهادی، نهضت مواسات، خدمات‌رسانی» در اجتماع است.

ب) مؤلفه اقتصادی: بر اساس بیانات رهبری معظم انقلاب حول مؤلفه اقتصادی (جمعاً ۲۶۶ مورد) و بررسی مقوله‌ها و احصاء ۱۹ مورد زیر مقوله سلبی و ۳۱ مورد زیر مقوله ایجابی، بسامد داده‌های جدول شماره (۴) به تفکیک مقوله و درصد فراوانی احصاء گردید.

جدول شماره ۶: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه اقتصادی

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	اقتصادی	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۲۶	۹,۷۷	۱,۵۱
۲				مدیریتی	۳۴	۱۲,۷۸	۱,۹۷
۳				عمومی	۱۳	۴,۸۸	۰,۷۵
۴			خارجی	دشمنی	۳۰	۱۱,۲۷	۱,۷۴
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۷۰	۲۶,۳۱	۴,۰۶
۶				مدیریتی	۳۵	۱۳,۱۵	۲,۰۳
۷				عمومی	۴۶	۱۷,۲۹	۲,۶۷

در کنار موارد فوق احصاء داده‌ها بر مبنای معرف‌ها در بحث اقتصادی و درصد پرداخت به زیر مقوله‌ها توسط رهبری، جدول شماره (۷) تهیه گردید.

جدول شماره ۷: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه اقتصادی

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
اقتصادی	عمق راهبردی	استعداد، ظرفیت آمادگی	۷	۲,۶۳	۰,۴۰
		افزایش تولید (جهش تولید)	۱۲	۴,۵۱	۰,۶۹
		اقتصاد مقاومتی – مصون‌سازی اقتصادی	۵	۱,۸۷	۰,۲۹
		بروکراسی‌ها – فرایندها (و تصمیم‌های مدیریتی)	۵	۱,۸۷	۰,۲۹
		پیشرفت اقتصادی	۶	۲,۲۵	۰,۳۴
	آسیب‌شناسی	رقابت ناسالم	۲	۰,۷۵	۰,۱۱
		عدم برنامه اقتصادی	۲	۰,۷۵	۰,۱۱
		فرایند اشتباه در خصوصی‌سازی	۲	۰,۷۵	۰,۱۱
		وضعیت نابسامان تولید	۲	۰,۷۵	۰,۱۱
	واقعیت صحنه	بروکراسی‌ها – فرایندها (و تصمیم‌های مدیریتی)	۵	۱,۸۷	۰,۲۹
		تحریم‌ها	۸	۳,۰۰	۰,۴۶
		فشار اقتصادی	۹	۳,۳۸	۰,۵۲
		فقر – مشکلات اقتصادی	۱۰	۳,۷۵	۰,۵۸
	ارائه راه‌حل	استعداد، ظرفیت آمادگی	۶	۲,۲۵	۰,۳۴
		افزایش تولید (جهش تولید)	۶	۲,۲۵	۰,۳۴
		برنامه اقتصادی	۸	۳,۰۰	۰,۴۶
		اصلاح بروکراسی‌ها – فرایندها (و تصمیم‌های مدیریتی)	۹	۳,۳۸	۰,۵۲
		مباحث دانش‌بنیان و نقش‌آفرینی نخبگان (دانش و فناوری)	۷	۲,۶۳	۰,۴۰

در عرصه اقتصادی، توجه به «افزایش تولید تحت عنوان جهش تولید» و وجود «استعداد، ظرفیت، آگاهی» در بین مردم خصوصاً جوانان بیشترین پرداخت رهبری معظم انقلاب به‌عنوان عمق راهبردی این عرصه است، آسیب‌های عرصه اقتصادی بیشتر حول محور «رقابت ناسالم»، نداشتن «برنامه اقتصادی» و مشکلات شکل‌گرفته در جریان «خصوصی‌سازی» است که واقعیت صحنه «فقر و مشکلات اقتصادی و معیشتی» مردم و

به‌تبع آن «فشار اقتصادی» که بر کشور و مردم تحمیل‌شده و عمده این فشارها نیز از بابت «تحریم» های ظالمانه دشمنان است؛ اما راه‌حلی که ایشان ارائه می‌دهند؛ در ابتدا اصلاح «بروکراسی اداری ناکارآمد و فرایندها» و چه‌بسا «تصمیم‌های مدیریتی» شکل‌گرفته در این بخش است و سپس داشتن یک «برنامه اقتصادی» کارآمد و حرکت به سمت «مباحث دانش‌بنیان و نقش‌آفرینی نخبگان» در زمینه دانش و فناوری در عرصه اقتصادی است.

ج) مؤلفه مدیریتی: بیانات مقام معظم رهبری در مؤلفه مدیریتی (۳۱۷ مورد)، دارای ۳۳ سرفصل زیر مقوله سلبی و ۶۳ سرفصل زیر مقوله ایجابی است. داده‌های احصاء شده در جدول شماره (۸) نشان‌دهنده این مهم است.

(جدول شماره ۸: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه مدیریتی)

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	مدیریتی	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۲				مدیریتی	۲۲	۶,۹۴	۱,۲۷
۳				عمومی	۱۹	۵,۹۹	۱,۱۰
۴			خارجی	دشمنی	۳۰	۹,۴۶	۱,۷۴
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۳۱	۹,۷۷	۱,۸۰
۶				مدیریتی	۱۳۹	۴۳,۸۴	۸,۰۷
۷				عمومی	۷۳	۲۳,۰۲	۴,۲۴

جدول شماره ۸: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه مدیریتی

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
مدیریتی	عمق راهبردی	تحول‌آفرینی	۱۸	۵,۶۷	۱,۰۴
		تحلیل و تدبیر درست و صحیح	۵	۱,۵۷	۰,۲۹

		بازسازی عقلانی - انقلابی	۱۵	۴,۷۳	۰,۸۷
	آسیب‌شناسی	بازانگاری غیرعقلانی	۳	۰,۹۴	۰,۱۷
		وجود فساد	۳	۰,۹۴	۰,۱۷
	واقعیت صحنه	اتحاد و حفظ وحدت	۳	۰,۹۴	۰,۱۷
		شکل‌گیری قوه عاقلانه	۴	۱,۲۶	۰,۲۳
		خدشه نسبت به پیشرفت‌ها	۴	۱,۲۶	۰,۲۳
		رویکرد استعمارگرانه	۵	۱,۵۷	۰,۲۹
	ارائه راه‌حل	اتحاد و حفظ وحدت	۴	۱,۲۶	۰,۲۳
		استعداد، ظرفیت آمادگی استحکام، اقتدار	۵	۱,۵۷	۰,۲۹
		افق روشن و امیدواری	۴	۱,۲۶	۰,۲۳
		بازسازی عقلانی - انقلابی	۹	۲,۸۳	۰,۵۲
		تحول‌آفرینی	۸	۲,۵۲	۰,۴۶
		تلاش همیت و هوشیاری	۶	۱,۸۹	۰,۳۴
		سرمایه انسانی و جوانان	۵	۱,۵۷	۰,۲۹

در عرصه مدیریتی، راهبرد مهم «بازسازی عقلانی، انقلابی» و درنتیجه «تحول‌آفرینی» است که آسیب این عرصه در بیان رهبری معظم انقلاب، «فساد» شکل‌گرفته به‌واسطه «رویکرد استعمارگرانه» است و در واقعیت مواجه هستیم با «خدشه نسبت به پیشرفت‌ها» که به‌واسطه «تدبیر اشتباه و مدیریت غلط»، این مهم رخ داده و البته نیاز به «حضور اجتماعی و میدانی و همچنین خدمت‌رسانی» عمومی به مردم توسط مسئولین احساس می‌گردد که با «اتحاد و حفظ وحدت» با توجه به «استعداد، ظرفیت، آمادگی، استحکام» در کشور و «تلاش، همیت و هوشیاری» مردم به‌عنوان یک «سرمایه انسانی و جوانان» منجر به «تحول‌آفرینی» خواهد شد.

د) مؤلفه امنیتی – دفاعی: بر اساس سخنران رهبر معظم انقلاب حول مؤلفه امنیتی - دفاعی (جمعاً ۹۱ مورد) و بررسی مقوله‌ها و احصاء ۱۵ مورد زیر مقوله سلبی و ۲۰ مورد

زیر مقوله ایجابی، بسامد داده‌های جدول شماره (۹) به تفکیک مقوله و درصد فراوانی احصاء گردید.

جدول شماره ۹: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه امنیتی – دفاعی

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به کل)
۱	امنیتی، دفاعی	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۳	۳,۲۹	۰,۱۷
۲				مدیریتی	۹	۹,۸۹	۰,۵۲
۳				عمومی	۳	۳,۲۹	۱,۷۴
۴			خارجی	دشمنی	۱۳	۱۴,۲۸	۰,۷۵
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۳۶	۳۹,۵۶	۲,۰۹
۶				مدیریتی	۲۳	۲۵,۲۷	۱,۳۳
۷				عمومی	۲	۲,۱۹	۰,۱۱

احصاء داده‌ها بر مبنای معرف‌ها در بحث امنیتی و دفاعی و درصد پرداخت به زیر مقوله‌ها توسط رهبری جدول شماره (۱۰) تهیه گردید.

جدول شماره ۱۰: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه امنیتی – دفاعی

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
امنیتی – دفاعی	عمق راهبردی	حفظ مراقبت و شناخت نقشه و راهبرد دشمن	۴	۴,۳۹	۰,۲۳
		عزت، قدرت و اقتدار دفاعی	۱۳	۱۴,۲۸	۰,۷۵
	آسیب‌شناسی	نفوذ دشمن	۱	۱,۰۹	۰,۰۵
	واقعیت صحنه	پشتیبانی و تقویت مقاومت و دفاع	۳	۳,۲۹	۰,۱۷
		شناخت نقشه دشمن	۵	۵,۴۹	۰,۲۹
		رسوایی، شکست و ضعف دشمن	۵	۵,۴۹	۰,۲۹

		عزت، قدرت و اقتدار دفاعی	۴	۴,۳۹	۰,۲۳
	ارائه راه‌حل	حفظ مراقبت و شناخت نقشه و راهبرد دشمن	۵	۵,۴۹	۰,۲۹

در عرصه امنیتی ـ دفاعی، «حفظ مراقبت و شناخت نقشه و راهبرد دشمن» به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه راهبردی مورداشاره رهبری است و آسیب این عرصه «نفوذ دشمن» در لایه‌های مختلف جمهوری اسلامی بوده و واقعیت امروز «عزت، قدرت و اقتدار دفاعی» و به دنباله آن «رسوایی، شکست و ضعف دشمن» ان شاء الله در پیش است و البته راه‌حلی که ایشان ارائه داده‌اند، برگشت به همان «حفظ مراقبت و شناخت نقشه دشمن» است.

هـ(مؤلفه تبلیغاتی- رسانه‌ای: بیانات رهبری در بحث تبلیغات و رسانه (جمعاً ۵۳ مورد) در این سال‌ها، نشان‌دهنده پرداخت به ۸ سرفصل سلبی و ۶ سرفصل ایجابی بوده است.

جدول شماره ۱۱: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه تبلیغاتی- رسانه‌ای

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	تبلیغاتی، رسانه‌ای	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۲				مدیریتی	۳	۵,۶۶	۱,۷۴
۳				عمومی	۰	۰	۰
۴			خارجی	دشمنی	۲۱	۳۹,۶۲	۱,۲۲
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۶				مدیریتی	۹	۱۶,۹۸	۰,۵۲
۷				عمومی	۲۰	۳۷,۷۳	۱,۱۶

احصاء داده‌ها بر مبنای مباحث پرداخته‌شده در بحث تبلیغاتی - رسانه‌ای و درصد پرداخت به نکات مهم و سرفصل بیانات در جدول شماره (۱۲) تهیه گردیده است.

جدول شماره ۱۲: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه تبلیغاتی- رسانه‌ای

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
تبلیغاتی – رسانه‌ای	عمق راهبردی	انعکاس عملکرد - ارتقاء آگاهی	۴	۷،۵۴	۰،۲۳
		تبلیغات مؤثر- سلاح نرم‌افزاری	۳	۵،۶۶	۰،۱۷
		جهاد تبیین - روایت صحیح	۶	۱۱،۳۲	۰،۳۴
	آسیب‌شناسی	ضعف تبلیغاتی	۲	۳،۷۷	۰،۱۱
	واقعیت صحنه	تبلیغات وسیع و امپراتوری رسانه	۸	۱۵،۰۹	۰،۴۶
		تخریب ذهنی - تضعیف نظام	۴	۷،۵۴	۰،۲۳
	ارائه راه‌حل	جهاد تبیین - روایت صحیح	۳	۵،۶۶	۰،۱۷

در عرصه تبلیغاتی ـ رسانه‌ای، «روایت صحیح و تبیینِ» متناسب که به‌عنوان جهاد نام‌گذاری شده در کنار «انعکاس عملکرد و ارتقاء آگاهی» مردم به‌عنوان عمق راهبردی این عرصه است، هرچند «ضعف تبلیغات» و «عدم اطلاع‌رسانی درست از حقایق» به‌عنوان آسیب شمرده‌شده و در واقعیت «تبلیغات وسیع و امپراتوری رسانه»های دشمن باعث ایجاد «تخریب ذهنی و تضعیف نظام» گردیده است؛ البته در این مسیر «جهاد تبیین و روایت صحیح» به‌عنوان راه‌حل از طرف رهبری مطرح گردیده است.

و) مؤلفه سیاسی – بین‌الملل: بیانات معظم له در یکی از مهم‌ترین بخش‌ها یعنی سرفصل سیاسی و بین‌الملل که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده (جمعاً ۴۳۱ مورد) در این سال‌ها، نشان‌دهنده پرداخت به ۷۶ سرفصل سلبی و ۶۷ سرفصل ایجابی بوده است.

جدول شماره ۱۳: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه سیاسی – بین‌الملل

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	سیاسی، بین‌الملل	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۱۰	۲,۳۲	۰,۵۸
۲				مدیریتی	۴۰	۹,۲۳	۲,۳۲
۳				عمومی	۲۱	۴,۸۴	۱,۲۲
۴			خارجی	دشمنی	۱۱۹	۲۷,۴۸	۶,۹۱
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۶۱	۱۴,۰۸	۳,۵۴
۶				مدیریتی	۷۰	۱۶,۱۶	۴,۰۶
۷				عمومی	۸۹	۲۰,۵۵	۵,۱۷

احصاء داده‌ها بر مبنای مباحث پرداخته‌شده در سرفصل سیاسی و بین‌الملل و درصد پرداخت به نکات مهم و سرفصل بیانات در جدول شماره (۱۴) تهیه گردیده است.

جدول شماره ۱۴: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه سیاسی- بین‌الملل

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
سیاسی، بین‌الملل		انتخابات و حضور در صحنه و میزان حضور	۱۴	۳,۲۴	۰,۸۱
		مقاومت و استقامت	۶	۱,۳۹	۰,۳۴
		مقابله و مواجهه با دشمن	۵	۱,۱۶	۰,۲۹
		نفوذ، برنامه‌ریزی و نقشه دشمن	۱۶	۳,۷۱	۰,۹۲
	آسیب‌شناسی	ایجاد چالش و اختلافات داخلی بی‌اعتمادی و نزاع	۴	۰,۹۲	۰,۲۳
		نفوذ، برنامه‌ریزی و نقشه دشمن	۵	۱,۱۶	۰,۲۹
	واقعیت صحنه	اشتباه و خطای دستگاه محاسباتی	۹	۲,۰۸	۰,۵۲
		رسوایی، افول و زوال و ناکامی دشمن	۱۳	۳,۰۱	۰,۷۵

		شکست استکبار و دشمن	۱۰	۲,۳۲	۰,۵۸
		نفوذ، برنامه‌ریزی و نقشه دشمن	۲۸	۶,۴۹	۱,۶۲
	ارائه راه‌حل	اتحاد و حفظ وحدت	۵	۱,۱۶	۰,۲۹
		ایجاد چالش و اختلافات داخلی بی‌اعتمادی و نزاع	۴	۰,۹۲	۰,۲۳
		دشمن‌شناسی	۳	۰,۶۹	۰,۱۷

در عرصه سیاسی و بین‌الملل، «نفوذ، برنامه‌ریزی و نقشه دشمن» مهم‌ترین تکرارِ توسط رهبری را به خود اختصاص داده و البته مباحث «انتخابات و حضور مردم درصحنه و میزان حضور» نیز بیشترین فراوانی را در عمق راهبردی دارد. آسیب‌های این عرصه «نفوذ دشمن در لایه‌های مختلف» و همچنین «ایجاد چالش و اختلافات داخلی، بی‌اعتمادی و نزاع» در سطح عمومی است و واقعیت امروز کشور «تلاش دشمن و برنامه‌ریزی برای نفوذ» در سطح کلان و عمومی است هرچند «رسوایی، افول، زوال و ناکامی دشمن» و درنتیجه «شکست استکبار» را در بردارد؛ و البته راه‌حل این بخش حول محور «اتحاد و حفظ وحدت» همه نیروهای انقلاب و مردم است.

ز) مؤلفه علمی – فناوری: بیانات رهبری انقلاب در بحث علمی و فناوری که ۹۴ مورد را به خود اختصاص داده و مسائل در ۶ سرفصل سلبی و ۱۰ سرفصل ایجابی تقسیم‌بندی شده‌اند.

جدول شماره ۱۵: احصاء تعداد فراوانی مقوله‌ها در مؤلفه علمی - فناوری

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	علمی، فناوری	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۲				مدیریتی	۷	۷,۴۴	۰,۴۰
۳				عمومی	۱۵	۱۵,۹۵	۰,۸۷
۴			خارجی	دشمنی	۴	۴,۲۵	۰,۲۳
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۱۳	۱۳,۸۲	۰,۷۵
۶				مدیریتی	۵۰	۵۳,۱۹	۲,۹۰
۷				عمومی	۴	۴,۲۵	۰,۲۳

جدول شماره ۱۶: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه علمی - فناوری

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
علمی، فناوری	عمق راهبردی	حرکت‌ها و پیشرفت‌های علمی	۶	۶,۳۸	۰,۳۴
		وجود سرمایه انسانی و استعداد نخبگی	۵	۵,۳۱	۰,۲۹
	آسیب‌شناسی	غفلت‌های زیان‌بار	۵	۵,۳۱	۰,۲۹
		خدشه نسبت به پیشرفت‌ها	۲	۲,۱۲	۰,۱۱
	واقعیت صحنه	حرکت‌ها و پیشرفت‌های علمی	۱۱	۱۱,۷۰	۰,۶۳
		دستاوردهای علمی	۱۲	۱۲,۷۶	۰,۶۹
		غفلت‌های زیان‌بار	۴	۴,۲۵	۰,۲۳
		وجود سرمایه انسانی و استعداد نخبگی	۵	۵,۳۱	۰,۲۹
		ناامیدی و آینده تاریک	۳	۳,۱۹	۰,۱۷
	ارائه ره حل	حرکت‌ها و پیشرفت‌های علمی	۸	۸,۵۱	۰,۴۶
		دستاوردهای علمی	۶	۶,۳۸	۰,۳۴
		وجود سرمایه انسانی و استعداد نخبگی	۳	۳,۱۹	۰,۱۷

در عرصه علمی ـ فناوری، «حرکت‌ها و پیشرفت‌های علمی» و «وجود سرمایه انسانی و استعداد نخبگی» مهم‌ترین راهبرد جمهوری اسلامی است و آسیب این عرصه «غفلت‌های زیان‌بار» صورت گرفته در دوره‌های مختلف است، هرچند واقعیت میدان وجود

«دستاوردهای علمی» فراوان نخبگان علمی و «حرکت به سمت پیشرفت مضاعف» است که بر کسی پوشیده نیست و این مسیر باید حفظ گردد.

ز) مؤلفه فرهنگی – اعتقادی: در این سال‌ها رهبری معظم انقلاب پیرامون مسائل فرهنگی و اعتقادی جمعاً ۲۶۸ سرفصل بیان فرمودند که ۱۹ سرفصل آن (زیر مقوله) حول مباحث سلبی و ۶۱ سرفصل آن (زیر مقوله) در محور مباحث ایجابی بوده است.

جدول شماره ۱۷: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه فرهنگی - اعتقادی

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم‌بندی	مقوله	تعداد کل (با تکرار)	درصد فراوانی (نسبت به مؤلفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	فرهنگی، اعتقادی	سلبی	داخلی	حاکمیتی	۰	۰	۰
۲				مدیریتی	۳	۱,۱۱	۰,۱۷
۳				عمومی	۲۳	۸,۵۸	۱,۳۳
۴			خارجی	دشمنی	۲۳	۸,۵۸	۱,۳۳
۵		ایجابی	داخلی	حاکمیتی	۶۸	۲۵,۳۷	۳,۹۵
۶				مدیریتی	۳۹	۱۴,۵۵	۲,۲۶
۷				عمومی	۹۸	۳۶,۵۶	۵,۶۹

جدول شماره ۱۸: احصاء وضعیت‌ها نسبت به زیر مقوله‌ها در مؤلفه فرهنگی - اعتقادی

مؤلفه	وضعیت	زیر مقوله	تعداد فراوانی	درصد نسبت به مؤلفه	درصد نسبت به‌کل
فرهنگی - اعتقادی	عمق راهبردی	اثرگذاری معنوی فرهنگی	۱۶	۵,۹۷	۰,۹۲
		بازسازی و تجهیز عقلانی – انقلابی- فکری	۱۱	۴,۱۰	۰,۶۳
		کیفی سازی فرهنگی	۸	۲,۹۸	۰,۴۶
		مترقی بودن نگاه اسلام	۴	۱,۴۹	۰,۲۳
	آسیب‌شناسی	بی‌حجابی، مسائل مربوط به خانواده، زیرسوال بردن ارزش زن	۲	۰,۷۴	۰,۱۱
		انحراف و انفعال عملکردی- مغرور بودن	۲	۰,۷۴	۰,۱۱

		ارزش‌های فرهنگی - انسانی	۶	۲,۲۳	۰,۳۴
		اثرگذاری معنوی فرهنگی	۴	۱,۴۹	۰,۲۳
	واقعیت صحنه	تضعیف امید و ایمان دینی و آینده تاریک	۷	۲,۶۱	۰,۴۰
		فرهنگ و جهت‌دهندگی (مصون‌سازی) گفتمان‌سازی	۳	۱,۱۱	۰,۱۷
		اثرگذاری معنوی فرهنگی	۳	۱,۱۱	۰,۱۷
		امیدواری	۳	۱,۱۱	۰,۱۷
		اندیشه ورزی و حل مساله	۳	۱,۱۱	۰,۱۷
	ارائه راه‌حل	بازسازی و تجهیز عقلانی – انقلابی- فکری	۵	۱,۸۶	۰,۲۹
		جهاد تبیین - روایت صحیح و تولید محتوا	۵	۱,۸۶	۰,۲۹

در عرصه فرهنگی ـ اعتقادی، «اثرگذاری معنوی، فرهنگی» و «بازسازی و تجهیز عقلانی، انقلابی، فکری» مهم‌ترین راهبردهای مورداشاره رهبری است و البته «انحراف و انفعال عملکردی و مغرور بودن» و همچنین مساله «بی‌حجابی، مسائل مربوط به خانواده و زیر سؤال بردن ارزش زن» مهم‌ترین آسیب‌های این بخش است و واقعیت صحنه نیز به سمت «تضعیف امید و ایمان دینی و آینده تاریک» است و صدالبته راه‌حل آن «امیدواری» و سپس «بازسازی فکری- انقلابی» با «جهاد تبیین، روایت صحیح و تولید محتوا» متناسب است.

جدول شماره ۱۹: احصاء تعداد فراوانی زیر مقوله‌ها در مقوله‌ها

ردیف	مؤلفه	وضعیت	تقسیم بندی	مقوله	زیر مقوله	تعداد کل (باتکرار)	درصد فراوانی (نسبت‌به مولفه)	درصد فراوانی (نسبت به‌کل)
۱	اجتماعی	ایجابی	داخلی	عمومی	حرکت عمومی و حضور در میدان	۳۰	۱۴,۹۲	۱,۷۴
					حساسیت و حفظ آرمان‌ها - غیرت دینی	۲۴	۱۱,۹۴	۱,۳۹

					حماسه‌آفرینی و حضور پررنگ	۲۰	۹,۹۵	۱,۱۶
۲	مدیریتی	ایجابی	داخلی	مدیریتی	بازسازی عقلانی - انقلابی	۳۱	۹,۷۷	۱,۸۰
					تحول‌آفرینی	۳۱	۹,۷۷	۱,۸۰
					استعداد، ظرفیت آمادگی استحکام، اقتدار	۱۰	۳,۱۵	۰,۵۸
۳	سیاسی	سلبی	خارجی	دشمنی	نفوذ، برنامه‌ریزی و نقشه دشمن	۵۹	۱۳,۶۸	۳,۴۲
					دشمنی استکبار و غرب وحشی	۱۴	۳,۲۴	۰,۸۱
					معامله قرن و نظم جهانی و جهانی‌شدن	۱۳	۳,۰۱	۰,۷۵
۴	فرهنگی	ایجابی	داخلی	عمومی	جهاد تبیین - روایت صحیح و تولید محتوا	۱۱	۴,۱۰	۰,۶۳
					تدین و پایبندی به معنویت	۸	۲,۹۸	۱,۱۰
					حجاب، خانواده، ارزش زن	۶	۲,۲۳	۰,۳۴
۵	سیاسی	ایجابی	داخلی	عمومی	انتخابات و حضور در صحنه و میزان حضور	۲۰	۴,۶۴	۱,۱۶
					اتحاد و حفظ وحدت	۱۱	۲,۵۵	۰,۶۳
					صبر، استقامت و ایستادگی و استقلال‌خواهی	۱۰	۲,۳۲	۰,۵۸
۶	مدیریتی	ایجابی	داخلی	عمومی	اتحاد و حفظ وحدت	۱۱	۳,۴۷	۰,۶۳
					تلاش همیت و هوشیاری	۹	۲,۸۳	۰,۵۲
					خدمت‌رسانی- حضور اجتماعی و میدانی	۷	۲,۲۰	۰,۴۰

۷	اقتصادی	ایجابی	داخلی	حاکمیتی	افزایش تولید (جهش تولید)	۲۳	۸,۶۴	۱,۳۳
					برنامه اقتصادی	۱۷	۶,۳۹	۰,۹۸
					پیشرفت اقتصادی	۱۲	۴,۵۱	۰,۶۹
۸	سیاسی	ایجابی	داخلی	مدیریتی	مقابله و مواجهه با دشمن	۹	۲,۰۸	۰,۵۲
					حضور مردمی و جوانان	۷	۱,۶۲	۰,۴۰
					خنثی‌سازی تحریم‌ها و نقشه دشمنان	۵	۱,۱۶	۰,۲۹
۹	فرهنگی	ایجابی	داخلی	حاکمیتی	اثرگذاری معنوی فرهنگی	۲۴	۸,۹۵	۱,۳۹
					بازسازی و تجهیز عقلانی – انقلابی- فکری	۱۸	۶,۷۱	۱,۰۴
					ارزش‌های فرهنگی - انسانی	۱۰	۳,۷۳	۱,۳۸
۱۰	سیاسی	ایجابی	داخلی	حاکمیتی	رسوایی، افول و زوال و ناکامی دشمن	۱۴	۳,۲۴	۰,۸۱
					شکست استکبار و دشمن	۱۲	۲,۷۸	۰,۶۹
					اسلام سیاسی و انقلاب اسلامی، برنامه جامع‌اسلام	۹	۲,۰۸	۰,۵۲

۵– بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵–۱– بحث

بررسی منابع موجود نشان می‌دهد علی‌رغم پژوهش‌های صورت‌گرفته در رابطه با زوایای جنگ شناختی و ترجمه‌های پدید آمده از مقالات حول این محور با نگرش نظامی صرف، تاکنون پژوهش مستقل و یا جامعی در رابطه با موضوع تحقیق حاضر صورت نگرفته است و پژوهشگران توجه چندانی به این مسئله نداشته‌اند. از امتیازات پژوهش‌های مورداشاره

در پیشینه مقاله، بررسی ابعاد مختلف جنگ‌های آینده توسط دشمن در ابعاد مختلف رزم است و همچنین اشاره بر الگوهای ارائه‌شده در سطح راهبردی اما از مهم‌ترین کاستی‌های این تحقیق‌ها عدم تطبیق جنگ‌های شناختی بر حوزه‌های معرفتی انسانی و همچنین ذهن و ابعاد آن است.

در بخش دیگر از پژوهش‌ها نیز به وضعیت کشور با توجه به ابعاد مختلف آن اشاره‌شده و فراوانی داده‌ها مزید بر علت است و نشانه‌ای اهمیت موضوع، اما توجه به ابعاد و عرصه‌های متنوع جنگ شناختی، آن‌هم در مقام راهبردی از زبان رهبری معظم انقلاب خالی است.

۵-۲- نتیجه‌گیری

نکته ممتاز و ارزشمند پس از بررسی سخنان رهبری، «نگاه امیدبخشی» همراه با واقع‌گرایی که ناشی از دمیدن «ایمان و روح امید» در مسائل حتی در بررسی آسیب‌ها و چالش‌هاست.

بروز سخن گفتن، ارائه راهکار، بیان ایجابی، کلیشه‌ای صحبت نکردن و... در سخنان ایشان، نشان‌دهنده آگاهی کامل از حوادث، رخدادها و اتفاقات داخلی و خارجی می‌باشد، اطلاع علمی نسبت به موضوعات در زمینه‌های مطرح‌شده در بیانات معظم‌له گواه این مهم است.

برر سی تطبیقی مقوله‌ها (بر ا ساس مؤلفه‌ها) با یافته‌ها و مدل تحقیق، بیانگر این واقعیت ا ست که بی شترین فراوانی سخنان رهبری پیرامون «نفوذ، برنامه‌ریزی و نق شه د شمن» است.

« شناخت نقاط ضعف و نق شه د شمن، حفظ آمادگی و غافل‌گیرن شدن»، «هو شیاری و توجه به نقشه دشمن در داخل و اطراف کشور»، «رویارویی با حرکت یکپارچه نظام اسلامی توسط دشمن»، «تکه‌کردن کشور و برگرداندن زیر سلطه امریکا»، «امید داشتن به اعترا ضات مردمی به امیدِ قراردادن مردم در مقابل نظام»، «تـ شکیل اتاق فکر و صرف هزینه های فراوان»، «ایجاد پایگاه های بسیار زیاد اینترنتی، ماهواره‌ای و اطلاعاتی»، «قراردادن مردم در مقابل نظام برای دست‌یابی به مقاصد سیاسی»، «منحصر کردن اسلام در مسائل فردی و عقاید قلبی و جلوگیری از دخالت اسلام در مسائل اجتماعی و تمدن‌سازی»، «ایجاد مرکز تولید اندیشه و گروه‌های تکفیری و تروریستی توسّط

دشمن»، «فشار سیاسی و اقتصادی به جمهوری اسلامی» و... ازجمله اشارات رهبری در این عرصه است.

یکی دیگر از مواردی که در فرمایشات ایشان به‌عنوان اولویت مشخصاً یاد می‌شود، «بازسازی عقلانی ـ انقلابی» و به‌تبع آن «جریان سازی» در سطح کشور است. نیاز امروز کشور در بیانات معظم‌له اشاره به این مهم است.

«مجهز بودن جوانان به فکر و عقلانیت و آگاهی»، «بازسازی عقلانی و انقلابی همه‌ی عرصه‌های مدیریتی»، «بروز رسانی و عملیاتی کردن منظومه معرفتی اسلام»، «ضرورت محقق‌شدن آرمان‌های نظام اسلامی»، «نیاز به تلاش هوشمندانه در کار فرهنگی»، «لزوم اهتمام به مسئله‌ی تربیت اخلاقی و آرایش معنوی جوانان» و... ازجمله این فرمایشات است.

رهبری معظم انقلاب یکی دیگر از اولویت‌های مهم در کشور را «تحول‌آفرینی» می‌دانند. عمده بیانات معظم‌له در دیدار با مسئولین قوای مختلف در کشور اشاره به این مهم دارد؛ ازجمله در دیدار با مسئولین و اعضای قوه قضائیه به «لزوم استمرار رویکرد تحوّلی در قوّه‌ی قضائیّه»، «لزوم رفع موانع عمل به سند تحوّل و تشویق بدنه‌ی قوّه برای عمل به آن»، «لزوم برطرف کردن خلأهای مقرّراتی برای اجرای سند تحوّل»، «اهمّیّت مبارزه با فساد در قوّه‌ی قضائیّه و حفظ شأن عناصر و قضات شریف» و ... اشاره دارند.

در دیدار با مجمع عالی فرماندهان سپاه، ائمه جمعه کشور، بیانات در سالگرد رحلت حضرت امام خمینی (ره)، دیدار نمایندگان تشکلات دانشجویی و دیدار با خبرگان به این مهم تاکیداً پرداخت‌شده است.

از دیگر مسائل مورد تأکید رهبری معظم انقلاب به گواهی میزان پرداخت به این مساله، بحث «حرکت عمومی و حضور در میدان» توسط مردم، جوانان و تاثیرگذاران است.

ایشان ضمن پرداخت حرکت تحولی امام خمینی (ره) به «ایجاد نشدن حرکت عمومی ملت در صورت محور نبودن امام خمینی به‌عنوان مرجعیت دینی مبارز» اشاره دارند.

«رشد نهضت و ایجاد حرکت عظیم و اظهار ارادت عمومی نسبت به شهید سلیمانی»، «پیشرفت کار در این ۴۳ سال با حضور افراد مؤمن، آگاه، وارد، انقلابی و مجاهد»، «تأثیر حضور مردم بر افزایش قدرت و اقتدار نظام و کشور»، «ممکن نبودن حرکت عظیم مردم

جز با اراده و قدرت الهی»، «تأثیر حضـــور به هنگام و در لحظه و لطف و عنایت خاصّـــه الهی» و ... از جمله این فرمایشات است.

۵-۳- پیشنهادها

به‌عنوان پیشنهاد، بر مبنای پژوهش صورت گرفته راهبردهای محوری نظام مقابله‌ای و روند آمادگی درنبرد شناختی علیه دشمن را می‌توان به‌صورت ذیل بیان نمود:

الف) شکل‌گیری «شبکه عقلانیت» در سطح حاکمیت: به‌منظور اصلاح نگرش، تحکیم مبانی ارزشی و ایده‌پردازی متناسب با مأموریت محوله می‌توان اقدامات زیر را شکل داد:

- تشکیل میزهای اندیشه‌ورزی توسط برخی از مراکز و اندیشکده‌های سطح حاکمیت (مراکز پژوهشی و یا دانشگاهی وابسته به برخی از ارگان‌ها) و یا غیرانتفاعی (سطح مردمی، فعالان مختلف عرصه‌های اقدام) برای اتخاذ بهترین راه مقابله؛

- تشکیل اتاق‌های وضعیت توسط نهادهای امنیتی و در سطح کلان حاکمیت با حضور نمایندگان آنان جهت شناسایی، بررسی رصد و اتخاذ تصمیمات مناسب؛

- استفاده و بهره‌برداری از فقاهت و بهره‌گیری از ظرفیت فقها و اندیشمندان دینی (نقش حوزه‌های علمیه) در کنار مدیریت هوشمند به جهت تصمیم‌سازی در اجرای عملیات؛

- بهره‌مندی از قرارگاه فرا قوه‌ای جنگ‌شناختی برای اقدامات مقتضی در زمینه‌های مختلف؛

ب) شکل‌گیری «شبکه رسانه» در دولایه حاکمیت (رسمی) و مردمی (غیررسمی): به‌منظور ضریب‌دهی به نگرش‌ها و ایده‌های شکل‌گرفته و پیشرانی در عرصه عملیات و همچنین در موارد لزوم پوشش عملیات‌های آفندی و پدافندی و... می‌توان از این شبکه بهره برد. نکته حائز اهمیت پس از طراحی کلان (توسط شبکه عقلانیت) با توجه به گزارش وضعیت نهادها می‌توان به‌صورت هم‌زمان و یا پس از شناسایی و وضعیت سنجی اقدام مقتضی رسانه‌ای صورت پذیرد.

ج) راه‌اندازی «شبکه کنشگری» در سطح کنشگران میدان و شکل‌گیری جبهه اقدام مشترک: به جهت ساماندهی تشکیلات و به میدان آوردن شبکه نخبگانی و بهره‌مندی از آن در لایه‌های مختلف حاکمیت تا مردم و اجرای عملیات نیازمند این لایه هستیم. اقدامات باید منسجم، هدفمند، سریع و صحیح طراحی شود، خصوصیت این شبکه اقدام به‌موقع و بهنگام و همچنین حفظ استقلال در عین هماهنگی و چابکی است.

د) بهره‌مندی از «شبکه پشتیبان»: به جهت حمایت و پشتیبانی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری سه شبکه فوق، نیازمند یک شبکه پشتیبان فعال هستیم. در ابتدا راه‌اندازی آن توسط حاکمیت اما به‌صورت پایدار در اصل می‌بایست توسط مردم استدامت داشته باشد. بهترین و آرمانی‌ترین اقدام و پشتیبانی می‌بایست توسط مردم و هسته سخت نظام صورت گیرد.

در این زمینه گام‌های اقدام را می‌توان بدین‌صورت بیان نمود:

گام مقدماتی: هدف‌گذاری و ترسیم چشم‌انداز؛ برنامه‌ریزی تحولی برای رسیدن به وضع مطلوب، ترسیم هدف و تعیین فاصله بین وضع موجود تا مطلوب و ظرفیت‌یابی ازجمله موارد این گام می‌باشد.

گام اول: شناسایی جمع‌های ایمانی؛ به‌منظور ایفای نقش داوطلبانه به‌صورت محوری بر مبنای حرکت عمومی جامعه توسط جوانان مؤمن انقلابی دارای تعهد؛

گام دوم: گفتمان‌سازی و انگیزه‌بخشی؛ اقناع مخاطب و ایجاد حس ضرورت که منجر به انگیزه، آمادگی کنشگری و قیام برای حل مسئله از طریق گفتگوی چهره به چهره به‌عنوان دست برتر جبهه انقلاب و برگزاری نشست‌ها و حل ابهامات و گره‌های ذهنی بی‌واسطه افراد؛

گام سوم: گروه‌سازی و عملیات؛ تشکیلات و جبهه شکل‌گرفته از انبوه مجموعه‌های کوچک مکمل همدیگر به‌صورت خودجوش و آتش به اختیار و استفاده از عملیات‌های مستمر در جغرافیای محدود برای اقدام معطوف به اثر؛

گام چهارم: توانمندسازی و هماهنگی بین گروه‌ها؛ حل مشکلات، رفع موانع و تبادل تجربه که منجر به اثربخشی فعالیت‌های میدانی و ایجاد هویت جمعی و قابلیت جبهه‌ای شدن گروه‌ها می‌گردد.

مأموریت‌های متناسب در شبکه اقدام عبارت‌اند از:

مأموریت اول: انسجام اجتماعی: ایجاد انسجام اجتماعی درون‌سازمانی و فرامتنی که نتیجه آن افزایش توان ظرفیت نخبگانی می‌شود.

مأموریت دوم: جریان‌سازی اجتماعی: شکل‌گیری جریان‌های اجتماعی و ایجاد حرکت در بین مردم که نتیجه آن همراهی کارگزاران می‌شود.

مأموریت سوم: گفتمان‌سازی: ایجاد ادراک عمومی و دغدغه مشترک نسبت به یک مسئله البته با یک نگرش در سطح جامعه با توجه به استعداد و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل شبکه‌ها؛

مأموریت چهارم: ارتقای سبک زندگی: تغییر سبک زندگی مردم به سمت مطلوب با توجه به ارتباطات مستمر و دوطرفه شبکه‌ها؛

۵-۴- تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله مراتب سپاس و قدردانی خود را از محضر اساتید فرهیخته جناب آقای دکتر امیر سیاه‌پوش، حجت‌الاسلام‌والمسلمین حسین ارجینی و جناب آقای دکتر علی‌محمد نائینی که با بذل عنایت و لطف، با مطالعه دقیق متن و ارائه رهنمودهای ارزشمند، در ارتقاء کیفی این پژوهش و رسیدن آن به مرحله نهایی، اینجانب را یاری نمودند، ابراز می‌دارم.

۶- منابع

۶-۱- منابع فارسی

۱. مقاله‌هااسلامی، روح‌الله، اکبری، زهرا، (۱۳۹۹)، **آسیب‌شناسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر سامانه‌های نهادی معرفتی**، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، شماره پیاپی ۳۵، صص ۲- ۲۶

۲. رحیمی، بهمن و فواد ایزدی، (۱۴۰۰)، **طرح راهبردی مقابله با نفوذ سیاسی آمریکا در جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر آرا و اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)**، فصلنامه علمی امنیت ملی، دوره یازدهم شماره ۴۱، صص ۷-۳۸.

۳. رهبر، عباسعلی (۱۴۰۱)، **فهم مساله شناسی سیاسی دولت در جمهوری اسلامی ایران**، دولت‌پژوهی، سال هشتم، شماره ۳۰، صص ۱۳۳-۱۶۱

۴. سالک علیخانی، مصطفی و محمدپور، زهرا (۱۴۰۳). **بررسی ابعاد جنگ ترکیبی و جنگ شناختی استعمار علیه ایران**. همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، قابل دریافت: https://sid.ir/paper/1145463/fa

۵. عراقی، عبدالله، بیدگلی، محمد، رجبی دهبرزوئی، اصغر (۱۴۰۱)، **واکاوی اهداف جنگ شناختی دشمن و راهکارهای تاب‌آوری مقابله با آن با تأکید بر آموزه‌های قرآن**، مطالعات دفاع مقدس، دوره هشتم، شماره ۴، شماره پیاپی ۳۲، صص ۱۴۳-۱۶۲

۶. فتاحی اردکانی، حسین، محمود اوغلی، رضا (۱۴۰۰)، **قدرت هوشمند در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، نشریه علمی آفاق امنیت**، سال چهاردهم، شماره پنجاه و سوم، صص ۹۱-۱۰۹

۷. فردین دبیریان، فردین، افتخاری، اصغر (۱۴۰۳)، **تعیین نظام اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران با استفاده از روش بُردا**، فصلنامه امنیت ملی، سال چهاردهم شماره پنجاه و دوم، صص ۹-۴۶

۸. فولادی، قاسم و دیگران، (۱۳۹۸)، **بررسی تغییر و تحولات فضای سایبر و شناسایی جهت‌گیری آینده آن: شکل‌گیری فضای شناخت**، فصلنامه راهبرد دفاعی، دوره پانزدهم، شماره ۴.
۹. کلانتری، فتح‌الله (۱۳۹۵)، **مشخصات جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران و راهبردهای مقابله با آن، فصلنامه راهبرد دفاعی**، دوره چهاردهم، شماره ۴. صص ۱۰۳-۱۳۱.
۱۰. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، (۱۳۹۸)، **تبیین وضعیت جمهوری اسلامی ایران در گزارش شاخص توسعه انسانی ۲۰۱۸**، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

کتاب‌ها

۱. باردن، لورنس (۱۳۷۴)، تحلیل محتوا، ترجمه ملیحه آشتیانی و محمد یمنی دوزی سرخابی، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی،
۲. دهخدا، علی‌اکبر، (۱۳۷۴)، لغت‌نامه دهخدا، تهران: موسسه چاپ و نشر دانشگاه تهران، جلد ۲.
۳. دووژه، موریس، (۱۳۶۶)، روش‌های علوم اجتماعی، ترجمه خسرو اسدی، تهران، انتشارت امیرکبیر.
۴. سیروس و همکاران، (۱۳۹۰)، مدل مدیریت استراتژیک مبنا، انتشارات دانشگاه امیرکبیر، چاپ دوم.
۵. کشاورز، محمود، (۱۴۰۰)، جنگ شناختی ۱، قم: انتشارات سیاهه.
۶. کشاورز، محمود، (۱۳۹۸)، راهبرد دشمن در جنگ شناختی علیه انقلاب اسلامی، قم: دانشگاه معارف اسلامی.
۷. کشاورز، محمود، (۱۴۰۲)، رهیافت مقابله‌ای جمهوری اسلامی علیه دشمن در جنگ شناختی با تأکید بر شبکه‌سازی هوشمند سرمایه انسانی، قم: دانشگاه معارف اسلامی.
۸. کوزر، لوئیس‌آلفرد و برنارد، روزنبرگ، (۱۳۹۴)، نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، ترجمه فرهنگ ارشاد، تهران: نشر نی.
۹. گلریز، حسن، (۱۳۷۸)، فرهنگ توصیفی لغات و اصطلاحات علوم اقتصادی، تهران، مرکز آموزش بانکداری.
۱۰. محمدی نجم، حسین (۱۳۸۹)، جنگ شناختی، بعد پنجم جنگ، تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
۱۱. میرشکاری، جواد، (۱۳۸۶)، فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان، تهران: انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
۱۲. نوذری، حسینعلی، (۱۳۸۰)، فلسفه تاریخ، روش‌شناسی و تاریخ‌نگاری، تهران: طرح نو.
۱۳. منابع اینترنتی
۱۴. بیانات مقام معظم رهبری مندرج در سایت نشر آثار معظم له https://www.khamenei.ir
۱۵. اندیشکده رند، «چالش‌های داخلی ایران در برابر برجام»، رند، ۲۰۱۷. قابل دریافت:

۱۶. https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE218.html

۶-۲ منابع فارسی به لاتین

1. ReferencesEslami, Ruhollah, Akbari, Zahra, (2019), Pathology of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran from the perspective of epistemic institutional systems, Strategic Public Policy Studies Quarterly, serial number 35, pp. 26-2. (in Persian)
2. Rahimi, Bahman and Fawad Ezadi, (1400), strategic plan to counter the American political influence in the Islamic Republic of Iran with an emphasis on the opinions and thoughts of Imam Khamenei (Madazlah al-Aali), Scientific Quarterly of National Security, 11th volume, number 41, pp. 7-38. (in Persian)
3. Rahbar, Abbas Ali (1401), Understanding the Political Problematics of the State in the Islamic Republic of Iran, State Research Year 8, No. 30, pp. 133-161. (in Persian)
4. Salek Alikhani, Mustafa, and Mohammadpour, Zahra (1403). Examining the dimensions of combined war and cognitive war of colonialism against Iran. National Conference on Management and Humanities Researches in Iran, available at: https://sid.ir/paper/1145463/fa. (in Persian)
5. Iraqi, Abdullah, Bidgoli, Mohammad, Rajabi Dehbarzoi, Asghar (1401), Analyzing the enemy's cognitive warfare goals and coping strategies with emphasis on the teachings of the Qur'an, Sacred Defense Studies, Volume 8, Number 4, Serial Number 32, pp. 143-162. (in Persian)
6. Fatahi Ardakani, Hossein, Mahmoud Oghli, Reza (1400), Smart power in the foreign policy strategy of the Islamic Republic of Iran, Afaq Seshat scientific journal, 14th year, 53rd issue, pp. 91-109. (in Persian)
7. Fardin Debirian, Fardin, Eftekhari, Asghar (1403), Determining the prioritization system of national security dimensions in the Islamic Republic of Iran using the Borda method, National Security Quarterly, Year 14, Number 52, pp. 46-9. (in Persian)
8. Fuladi, Qasim and others, (2018), examining the changes and transformations of the cyberspace and identifying its future direction: the formation of the knowledge space, Defense Strategy Quarterly, 15th volume, number 4. (in Persian)
9. Kalantari, Fethullah (2016), characteristics of a possible future war against Iran and strategies to deal with it, Defense Strategy Quarterly, 14th period, No. 4, pp. 103-131. (in Persian)
10. Islamic Council Research Center, (2018), explaining the situation of the Islamic Republic of Iran in the Human Development Index Report 2018, Tehran: Islamic Council Research Center. (in Persian)

۶-۳- منابع لاتین

Books

1. Claverie Bernard, Cluzel François Du, (2022) "Cognitive Warfare": The Advent of the Concept of "Cognitics" in the Field of Warfare.
2. Hartley III،Dean S. ،Kenneth O. Jobson(2021)،Cognitive Superiority: Information to Power 1st ed.
3. Kauppi, Niilo.(2021) Knowledge Warfare: Social Scientists as Operators of Global Governance